

Verk eftir Kristján á sýningunni.

Kristján sýnir í Slunkaríki

kolbrunb@frettabladid.is

Í dag, laugardaginn 25. september 2021, sama dag og kosið verður til Alþingis, opnar Kristján Guðmundsson sýningu í Gallerí Úthverfu, í samvinnu við Slunkaríki á Ísafirði. Kristján opnaði fyrst sýningu í Slunkaríki á kosningadegi árið 1987 og síðan þá hefur skapast hefð fyrir því að listamaðurinn komi vestur með sýningu þegar kosið er til Alþingis.

Kristján opnaði fyrst sýningu í Slunkaríki á kosningadegi árið 1987.

Kristján er í hópi virtustu listamanna þjóðarinnar, list hans hefur verið lýst þannig að hún er bæði í takti við þær hefðir sem ráðið hafa ferðinni í vestrænni samtímalist á seinni hluta síðustu aldar og er jafnframt merkilegt innlegg í margbrotið tímabil abstrakt- og konseptlistar eftirstrísáranna hér á landi. Hann var fulltrúi Íslands á Feneyjartvíæringnum 1993 og hefur hlotið fjölda viðurkenninga fyrir list sína, meðal annars sænsku Carnegie-verðlaunin. ■

Skiptir máli að halda lesandanum

Ljósildran er fyrsta skáldsaga Guðna Elíssonar, prófessors í almennri bókmenntafræði við Háskóla Íslands.

kolbrunb@frettabladid.is

Í þessari skáldsögu Guðna segir frá því þegar tveir valdamestu menn landsins, forsetinn og forsætisráðherrann, ákveða að næla sér í hirðskáld, en þessir miklu pótintáttar eiga í eilífum metingi. Skáldin tvö, H. M. S. Hermann og Jakob, dragast síðan inn í átökin.

„Það væri hægt að skilgreina þessa bók sem tvær skáldsögur sem eru fléttaðar saman svo þær mynda að lokum órofa heild,“ segir Guðni. „Annars vegar er þetta rómantísk, harmræn tregasaga og hins vegar skálfarsaga eða samfélagsleg satíra. Smám saman renna þessar sögur saman með alvarlegum afleiðingum. Þessi aðferð gerir mér kleift að draga fram hvernig einkarýmið og opinbera rýmið verða illa aðskilin. Jafnvel þegar maður kys að draga sig í skjól þá tekst það ekki vegna þess að umheimurinn rekst á gluggana og vill inn.“

Beitir alls kyns brögðum

Segja má að Guðni ráðist ekki á garðinn þar sem hann lægstur því þessi fyrsta skáldsaga hans er 800 síður. „Ég vissi strax að þetta yrði löng bók, að ekki væri hægt að segja frá því sem ég vildi segja í knöppu rými og það fór mikill tími í að hugsa um strúktúrinn. Eitt af því sem skiptir máli í svona langri bók er að halda lesandanum og passa að hann verði ekki úti uppi á frásagnarheiðinni. Ég þarf því að beita alls kyns brögðum við að halda honum spennnum fyrstu 200 síðurnar, á meðan ég er að leggja upp plottið. Þegar þangað er komið fara frásagnarþræðirnir hægt og rólega að fléttast saman. Það er svo nákvæmlega í miðju bókarnum sem hinar tvær stóru karlperónur sögunnar mætast í sama rými og þá sameinast þessar sögueiningar. Sagan einkennist líka af einhverju sem má kalla fljóttandi vitundarmiðju. Hún eltir huga þeirrar persónu sem stýrir frásögninni hverju

Hugsanlega eiga einhverjir eftir að móðgast, segir Guðni.

FRÉTTABLAÐIÐ/VALLI

Annars vegar er þetta rómantísk, harmræn tregasaga og hins vegar skálfarsaga eða samfélagsleg satíra.

sinni og því lætur sagan ekki uppi hver hin síðferðilega leidarhnoða hennar er. Það er lesandans að fella síðferðilega dóma.“

Harmur og háð

Guðni var mörg ár að skrifa bókina. Hann er spurður hvort hann telji íslenska lesendur vera tilbúna fyrir 800 bladsíðna skáldsögu. „Er ekki fimmta bókin um Harry Potter tæpar 750 síður? Og ég hef séð krakka sem ekki eru orðnir tíu ára gamlir gleypa hana í sig. Spurningin er í raun aðeins hvort þú heldur lesandanum. Míg langaði líka ekki til þess að skrifa þrileik, sem er skáldsaga sem er seld þrisvar og verður því að strúktúrera öðruvísi, heldur að skrifa bók sem væri ekki á neinn hátt mótuð af markaðslögmálum. Ég er í vinnu og þarf ekki að lifa af þessu og útgefendurnir mínir hjá Lesstofunni eru hugsjónafolk sem eiga líklega ekki eftir að ríða feitum hesti frá þessu verkefni.“

Bókin er sambland af harmi og

háði og á köflum mjög myndin. Höfundur gerir grín að ýmsu í íslensku samfélagi, þar á meðal stjórnmála- og menningarlífi. „Hugsanlega eiga einhverjir eftir að móðgast. En ég geri jafnmikið grín að hugsjónunum sem ég sjálfur hleyp á eftir, til dæmis loftslagsmálunum,“ segir Guðni, sem er stofnandi loftslagsverkefnisins Earth101.

Hann segir söguna ekki vera lykilsögu, þótt líklegt sé að lesendur telji sig þekkja fyrirmyndir að nokkrum persónum. Þarna er til dæmis hinn róttæki Rauði-Gunnar, sem minnir óneitanlega á Gunnar Smára Egilsson. „Auðvitað er þetta ekki Gunnar Smári heldur fyrst og fremst skáldsagnafígúra sem lýtur lögmálum þessarar tilteknu sögu,“ segir Guðni. „En ég leyfði ákveðnum tengingum við Gunnar Smára að halda sér því að sósíalístaleiðtoginn er svo stórt samsettur einstaklingur að það væri auðvelt að skrifa um hann einan mikla skáldsögu. Annars forðaðist ég allt slíkt eins og ég gat.“ ■

Beethoven góður en Gubaidulina frábær

TÓNLIST

Beethoven og Gubaidulina á tónleikum Sinfóníuhljómsveitar Íslands

Stjórnandi: Eva Ollikainen
Fram komu: Hallveig Rúnarsdóttir, Sigríður Ósk Kristjánsdóttir, Elmar Gilbertsson og Jóhann Kristinsson
Eldborg í Hörpu
Fimmtudaginn 16. september

Jónas Sen

Ég sá nýlega þátt með Barnaby rannsóknarlögglumanni. Þátturinn heitir The Curse of the Ninth og fjallar um mann, tónskáld, sem illa fer fyrir. Hann er nýbúinn að semja níundu sífóníuna sína, en eins og kunnugt er þá hafa mjög mörg tónskáld ekki samið fleiri sífóníur. Beethoven samdi níu, Bruckner níu, Schubert níu og Dvorák níu. Svo dóu þeir. Að visu ekki voveiflega.

Niunda sífónía Beethovens er sú langþekktasta og er orðin að hálfgerðri klisju. Í rauninni er búið að eyðileggja síðasta kaflann með því að klína honum í alls konar óviðeigandi samhengi. Engu að síður hljómaði hann nokkuð ferskur á

Elmar Gilbertsson stóð sig vel að vanda.

FRÉTTABLAÐIÐ/SIGTRYGGUR ARI

tónleikum Sinfóníuhljómsveitar Íslands á fimmtudagskvöldið. Eva Ollikainen stjórnadi og einkennist túlkunin af gríðarlegri innlifun. Fyrsti kaflinn var nokkuð hraður, en fyrir vikið var áfergja í leikum sem var smítandi. Sömu sögu er að segja um snarpan annan þáttinn, sem var fullur af krafti og ástriðu. Hugleiðslukenndur þriðji kaflinn var svo hástemmdur og þrunginn andakt.

Tveir voldugir kórar

Lokakaflinn með stefnu fræga var í heild flottur. Það var áhrifamikil augnablik þegar tveir fjölmennir kórar, Söngsveitin Filharmónía og Mótettukórinn, stóðu upp í lokaþættinum og settu sig í stellingar. Kórsöngurinn hefði samt mátt vera fagaðri, hann var eilítið hrár um tíma. Sömu sögu er að segja um hljóðfæraleikinn sem var ögn losaralegur.

Ljóst er að Gubaidulina stal senunni af Beethoven um kvöldið.

Fjórir einsöngvarar sungu, hlutverk þeirra mismikilvæg. Karlarnir eiga stærstu rullurnar, konurnar eru meira til fyllingar. Jóhann Kristinsson var frábær í upphafssólóinu. Sömu sögu er að segja um Elmar Gilbertsson, sem hljóp í skarðið fyrir veikan Stuart Skelton. Gaman hefði verið að heyra þann magnaða hetjutenór í þessu hlutverki! Samt stóð Elmar sig þrýðilega.

Kvenraddirnar komu líka sérlega vel út, Hallveig Rúnarsdóttir sópran og Sigríður Ósk Kristjánsdóttir voru glæsilegar.

Sterkar andstæður

Hitt verkið á efnisskránni var Fachwerk fyrir rússneska takkaharmóníku (bayan), slagverk og strengi,

eftir Sofíu Gubaidulinu. Einleikari var Geir Draugsvoll. Gubaidulina er tónskáld sem venst með tímanum. Kannski þarf maður að ná ákveðnum aldri til að meta hana. Tónlist hennar er mjög innhverf og það er einhvern veginn ekkert eins og sýnist. Tilfinningarnar eru gefnar í skyn, yfir öllu er trúarleg hugleiðslustemning, sem er samt ekki augljós.

Hryssingslegur hljómurinn í harmóníkunni og fingerðar, dálítið víraðar strengjahendingarnar, ásamt spúkí slagverki, skapaði sterkar andstæður. Mér er ómögulegt að lýsa tónlistinni að öðru leyti, en tilþrifu hjá einleikaranum voru eftirminnileg. Það var eins og heil hljómsveit væri að spila einleikinn, slík var breiddin í harmóníkuleiknum. Tónlistin var magnþrungin og full af spennu, hvert einasta augnablik var heillandi og óvænt. Ljóst er að Gubaidulina stal senunni af Beethoven um kvöldið. ■

NIÐURSTADA: Einsöngvararnir stóðu sig vel, kórinn var dálítið hrár, hljómsveitin góð nema í lokakaflanum í Beethoven, og Gubaidulina var mögnuð, enda einleikarinn geggjaður.